

השקטת כאבים, וביחוד כשנראה מתוך לשון היעב"ץ "שכמה פעמים נושעים ונרפאים", כלומר רק כמה פעמים ותו לא, וא"כ איך מותר הדבר. ועפי"ד החזו"א י"ל, דהיות ולניתוח אין אופי של פעולת רצח כי אם פעולה של רפואה והצלה, לכן הניתוח מותר. עכ"ד בעטרת שלמה שם.

ד. וכיו"ב כ' בס' תורת היולדת (פרק ס' הע' א') להתיר למעוברת ליטול תרופות עקב מחלה, אף שבלקחת התרופות עלול להינזק העובר. ושכן הורה הגריש"א. ע"ש בנימוקיו להתיר. ובס' משנת פקו"נ (סי' נ"ח) תמה עליו, היאך אפשר להתיר להרוג עובר בידים, ומדוע אין זה מעשה רציחה, והאריך בזה. והשיבו המחבר שם (עמ' רס"ו) לחזק היתרו, וצירף לזה גם דברי החזו"א הנ"ל. והיינו, דנטילת תרופות בעיקרו אין זה אלא פעולת הצלת חיים בכל מקום, ומה שבנדון זה היא מעוברת, אין זה נדון כמעשה הריגה. ועי' בס' וחי אחיך עמך לידי"נ הגר"א רוט (עמ' צ"ו) שהביא כ"ז, ומש"כ שם. ועימש"כ בדין זה לעיל (פרק טו ה"ו). וע"ע בשו"ת יבי"א ח"י (חו"מ סי' ו', אות ד'), ובשו"ת תשובות והנהגות ח"ג (סי' שנח, וסי' שסה), שג"כ הבינו כן בדעת החזו"א, וצירפו דבריו להקל בכמה מעשים אשר אין מעשה ההריגה נעשה בדרך של הריגה אלא בדרך של הצלה. וע"ע בס' ביצחק יקרא (סי' פב).

ה. אמנם לכאורה דברים אלו צע"ג. דמנא לן לחדש חידוש גדול כזה דאיסור רציחה תלוי באופי של הפעולה, אם פעולה זאת היא פעולה של רציחה או של הצלה, והלא התורה אסרה לאבד נפש מישראל, ומאי נפק"מ כיצד מאבד נפש אם בצורה של הצלה או בצורה של רציחה. ומה שמצאנו שהתורה הקפידה על צורת הפעולה זה רק בהל' שבת,

דהתם מלאכת מחשבת אסרה תורה, ואמרו (שבת קכ:) לא תעשה הוא דאסור הא גרמא שרי, אבל מנא לן לומר גדרים אלו באיסור רציחה החמור. וכיון שרצון התורה שלא נאבד נפש מישראל בשום ענין, אין נפק"מ כיצד הורג נפש, אם ע"י מעשה הריגה או ע"י מעשה הצלה. ומעתה צ"ע יסוד היתרו של החזו"א להרוג את היחיד ע"מ להציל את הרבים משום שזה פעולת הצלה, והלא לכאורה זה נגד הדין הברור במתני' תרומות דאין מוסרים את היחיד להציל את הרבים, ולא נתבאר בדברי החזו"א יסוד ברור לחלק בין הדברים.

גם יש להעיר, דאם עיקר הטעם של החזו"א משום שזהו גדר הפעולה "מעשה הצלה", א"כ יותר היה לו להחזו"א לחדש דאף אם יחיד רוצה להציל את עצמו ג"כ שרי משום דזה פעולת הצלה, ומדלא התיר החזו"א להטות את החץ רק עבור הצלת הרבים, ש"מ דלא התיר מצד שזה גדר של פעולת הצלה. ועימש"כ בס' כנסת ישראל שיו"ל לזכר הגר"י אברמסקי (עמ' פז).

"מעשה הצלה" ו"מעשה הריגה"

ו. והנראה נכון בביאור דברי מרן החזו"א, בהקדם הקדמה אחת בדיני פקו"נ. דהנה קי"ל לדבר פשוט שאין דוחין נפש מפני נפש, ואסור "להרוג" אדם הפשוט מישראל בכדי להציל אדם הגדול שבישראל דאמרינן מאי חזית, ואין עדיפות של אדם אחד ע"פ חבירו, וכמ"ש הרמב"ם (הל' יסוה"ת פ"ה ה"ז) וז"ל: והריגת נפש מישראל לרפאות נפש אחרת או להציל אדם מיד אנס, דבר שהדעת נוטה לו הוא, שאין מאבדין נפש מפני נפש. ויתר על כן כ' בשו"ת נובי"ת (חו"מ סי' נט), דאסור להרוג את הטריפה

היחיד נרויח להציל נפשות רבות יותר, מ"מ אסור להרוג יחיד עבור הרבים, וע"ש בכס"מ מה שביאר טעמי דין זה. אמנם כ"ז בהלכות ודיני "הריגה". אבל בהל' "הצלה", בזה י"ל דכשבאים להציל אה"נ דיש להעדיף הצלת הרבים ע"פ הצלת היחיד. וכמו שהורו לנו חז"ל דבהל' הצלה יש סדרי קדימה, והאיש קודם להאשה, י"ל דה"ה דהרבים קודמים להיחיד.

וזה עומק דברי החזו"א שכ' "דהטיית החץ היא בעיקרה פעולה של הצלה", והיינו, דכיון שדין זה אינו שייך לדיני הריגה אלא לדיני הצלה, א"כ יש להסתפק אם שרי להציל את הרבים אף שמימלא יהרג היחיד, כיון שבהלכות הצלה מצאנו סדר עדיפויות, וי"ל שגם רבים עדיפי על יחיד לענין מעשה ההצלה, ואף שבמתני' אינו מפורש דרבים עדיפי ע"פ היחיד, אבל מ"מ סברא ברורה היא, ומשו"ה הוסיף החזו"א וכ' בזה"ל: ואחרי שבצד זה יהרגו נפשות רבות, ובצד האחר נפש אחת, אפשר דיש לנו למעט אבידת ישראל בכל מאי דאפשר, והלא לולינוס ופפוס נהרגו בשביל להציל את ישראל כמש"כ רש"י תענית י"ח ע"ב (ד"ה בלודקין), ואמרו שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן. ע"כ. והיינו דמזה רצה להביא ראיה לחדושו שהצלת הרבים עדיפא ע"פ הצלת היחיד. (ועי' בשו"ת משנה שכיר החדש (חו"מ סי' כט) שכ' להוכיח, דאף שאסור להכניס א"ע לספק סכנה בשביל להציל את היחיד מודאי סכנה, מ"מ בשביל להציל את הרבים חייב להכניס א"ע לספק סכנה. ע"ש). וראיתי שהעיר בזה בס' קרואי מועד (עמ' תקע"ז). ומיושב לפ"ז כל מה שהעיר ע"ד החזו"א בס' נועם ח"ז (עמ' שנז). ע"ש.

אפי' בכדי להציל את השלם. ובחזו"א ב"מ (ליקוטים סי' כ', לדף סב.) כ', דאף שמותר לסכן חיי שעה של אדם בכדי להציל חיי עולם שלו וכמבואר בגמ' ע"ז (כז:), וכמו שביאר בתשו' שבות יעקב ח"ג (סי' עה), מ"מ כ"ז באדם עצמו, אבל אסור לדחות חיי שעה של אדם אחד, בכדי להציל חיי עולם של חבירו. ע"ש.

אמנם מנגד לזה מצאנו מקומות בהל' הצלת נפשות שאכן יש סדר עדיפויות ודיני קדימה בפקו"נ, וכדתנן בהוריות (יג.) דהאיש קודם לאשה להחיות, והוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו, וחכם קודם למלך ישראל, וכו', ע"ש. ומבואר שאכן כשבאים להציל, אכן עדיף להציל את החכם קודם להעם הארץ. ופתרון הדבר הוא, דיש חילוק ברור בין "דיני הצלה" ל"דיני הריגה". והיינו, דאף דאין שום היתר להרוג אדם בכדי להציל את חבירו, אמנם כ"ז כשבאים להרוג, אבל כשבאים "להציל", בזה הורו לנו חז"ל דאכן יש עדיפות לאדם על פני חבירו, ושהאיש קודם להאשה להחיות. ועי' בב"י יו"ד (סי' רנא), ובבאר שבע ושער יוסף הוריות שם. ובמה שביאר בקובץ שיעורים פסחים (אות ד').

ז. והנה, סברא פשוטה היא, דהצלת הרבים עדיפא ע"פ הצלת היחיד. וברור שיש לנו לעשות כל טצדקי בכדי להציל כמה שיותר נפשות מישראל. וזה פשוט. אכן הדין דהמשנה בתרומות שאין מוסרין נפש מישראל בכדי להציל את הרבים, הוא דין מ"דיני הריגה". דכשם שאסור להרוג אדם בכדי להציל את חבירו משום שאין דוחין נפש מפני נפש, ואין מוסרין טריפה להציל את השלם, ה"ה שאין מוסרין אדם אחד להציל את הרבים. ואף שאם נמסור את